

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Ноздріна Л.В., Волошок О.В.

Однією з актуальних проблем вищої школи є психологічне обґрунтування організації індивідуального навчання в телекомунікаційному комп'ютерному освітньому середовищі. В даний час практично відсутні дослідження, які б глибоко і всесторонньо розкривали психологічні умови організації дистанційної освіти (ДО). Саме поняття телекомунікаційного комп'ютерного освітнього середовища ще не одержало належного розгляду з психологічних позицій. Практика дистанційного навчання (ДН) показує, що пріоритетним можна вважати дослідження, пов'язані з психологією спілкування в мережах, діагностикою типологічних рис особистості, гуманістичною психологією (К.Роджерс, А.Маслоу, Дж.Брунер, Ш.Амоношвілі). Але дидактичні і методичні питання ДО не мають до теперішнього моменту належного психологічного обґрунтування.

Сьогодні найважливішими напрямками психологічних досліджень у області ДО та ДН є: 1) вивчення комплексу психологічних умов, необхідних для успішного навчання в системі ДО; 2) створення психологічної моделі того, хто “ефективного навчається” дистанційно та виділення його інтеграційних особових характеристик; 3) розробка методів дистанційної психологічної діагностики абітурієнтів, охочих навчатися в системі ДО; 4) обґрунтування методичних (програмних) засобів і форм навчання з погляду психологічних особливостей взаємодії структури “система ДН - студент”; 5) психологічний аналіз методичних засобів для ДН на предмет їх психолого-педагогічної адекватності декларованим цілям і завданням; 6) створення методів і практичного психологічного інструментарію для вирішення проблеми ідентифікації особи для контрольного тестування в мережі.

В нашому дослідженні ми спробуємо піти іншим шляхом, досліджуючи психологічні особливості викладачів дистанційного навчання. Нашим основним завданням є дослідження психологічної готовності до участі в процесі ДН студентів.

На нашу думку, можна виділити такі основні риси, якими повинен володіти викладач в системі дистанційної освіти:

- володіння комп'ютерними технологіями;
- володіння сучасними педагогічними методами;
- психологічна готовність до дистанційної освіти: 1) комунікативно-організаторські здібності; 2) високий рівень професійної мотивації; 3) толерантність, доброзичливість, відкритість, сприйняття себе та інших, схильність до ризику, творчості, інновацій; 4) низький рівень тривожності; 5) демократичний стиль взаємодії; 6) стиль поведінки в конфліктній ситуації – співпраця.

Нами було виділено основні **гіпотези** дослідження:

1. Викладачі, які є психологічно готові до дистанційної освіти є ефективними в дистанційному навчанні;

2. Викладачі, які є психологічно готові до дистанційної освіти є задоволеними процесом і результатами роботи.

Основними критеріями, за якими, на нашу думку, можна визначати ефективність роботи викладача є: 1) успішне навчання студентів; 2) позитивна оцінка роботи викладача (зворотний зв'язок). Задоволеність викладача процесом і результатом роботи пропонуємо визначати за такими основними критеріями:

- задоволення потреби у компетентності;
- задоволення потреби у досягненнях;
- реалізація демократичного стилю поведінки;
- реалізація принципів співпраці в конфліктних ситуаціях.

При дослідженні перед студентами були поставлені завдання здійснити оцінювання викладача, за такими аспектами: компетентність; стиль взаємодії викладача зі студентами; стиль поведінки викладача в конфліктній ситуації;

Методичне забезпечення нашого психологічного дослідження передбачало використання таких **методик**:

1. “Комунікативні і організаторські здібності особистості” Б.А. Федоришина;
2. “Потреба у компетентності і досягненнях” Т.Елерса;
3. “Мотиви вибору діяльності викладача” Є.П. Ільїна;
4. “Креативність” (О – оригінальність, Л – допитливість, В – уява, П – творче відношення до професії) Н. Вишнякової;
5. “Особистісна тривожність” Ч. Спілбергера;
6. “Схильність до ризику” Г. Шуберта;
7. Особистісний опитувальник Р. Кеттела.

Дослідження було проведене у Львівській комерційній академії (ЛКА), де запровадження технологій ДН в навчальний процес здійснювалося за допомогою реалізації трьох проектів. **Результати** отримані після опитування респондентів та обробки даних в пакеті STATISTICA підтверджують висунуті гіпотези. Дослідження засвідчило також, що викладачі ЛКА в процесі ДН реалізують свої потреби в оригінальності, допитливості та уяві, але не реалізують свої потреби у творчому ставленні до професії (розходження між реальним та ідеальним станом) достатньою мірою через такі можливі причини як застарілі підходи до надання освітніх послуг, надмірну завантаженість, відсутність мотивації як у викладачів, так і студентів.

Проведення психологічних досліджень дозволить полегшити перші кроки ВНЗ по реалізації освітньої концепції "навчання на протязі усього життя" (LLL), яка підтримується дистанційними освітніми технологіями. Запропоновані методичні підходи до визначення психологічної готовності викладачів в процесі дистанційного навчання може бути корисним для інших вітчизняних ВНЗ.